

Tesar om diakoni

Dansk Diakoniråd finder det væsentligt, at der løbende foregår en drøftelse af diakoniens væsen og udtryksformer.

Denne drøftelse bør løbende sættes ind i sammenhæng med den tid og den virkelighed, vi lever i, hvilket også betyder, at en sådan diskussion altid bør pågå og aldrig kan afsluttes.

I 2008 besluttede Dansk Diakoniråd at nedsætte et udvalg, der fik til opgave at udforme en række diakoniteser. Dette oplæg dannede efterfølgende grundlag for den drøftelse, der foregik på den diakonikonference, rådet afholdt på Diakonhøjskolen i november 2008.

Nedenstående to gange ti teser er resultatet og sammenfatningen af denne konference, og rådet fremlægger dem hermed for at inspirere til fortsat refleksion, drøftelse og debat.

Ti teser om diakoniens væsen ...

1. DIAKONI betyder tjeneste...

Ordet er græsk og bruges i Det nye Testamente om forskellige former for kristen tjeneste i handlinger, forkyndelse og undervisning.

2. DIAKONI har det kristne menneskesyn som udgangspunkt...

Det grundlæggende kristne menneskesyn, at ethvert menneske er unikt og skabt i Guds billede, er udgangspunkt for det diakonale arbejde.

3. DIAKONI er kristen næstekærlighed udøvet i praksis...

Fortælingen om Jesus af Nazareth er forbilledet og afsættet for det diakonale arbejde og dets praksis.

4. DIAKONI er handling og har til opgave at hjælpe mennesker i nød...

Det diakonale arbejde retter sig imod mennesker i udsatte situationer, udsatte grupper og enkeltpersoner, som lider, er udsat for overgreb, undertrykkelse eller anden uretfærdighed.

5. DIAKONI er at sige fra, der hvor menneskers liv trædes under fode...

Det diakonale arbejde skal, der hvor strukturer fremmedgør og ødelægger menneskers liv, med baggrund i diakoniens udgangspunkt blande sig i samfundsdebatten.

6. DIAKONI forener helhed og nærvær ...

Det diakonale arbejde har det hele menneske for øje og skal derfor kunne mestre flere "sprog" og således vide, hvornår det er bedst at lytte, handle, forkynde, fortælle, "sige til og fra" osv.

7. DIAKONI har mange forskellige udtryksformer og aktivitetsformer

Der findes ikke kun én måde at udøve diakoni på. Det diakonale arbejde har udviklet og udvikler til stadighed en rigdom af metodisk mangfoldighed.

8. DIAKONI kan udføres af såvel enkeltpersoner, som institutioner og organisationer...

Alle mennesker og organiserede grupper, der har evangeliet for øje, og som lader sig inspirere af Jesu forkyndelse, kan udøve diakoni.

9. DIAKONI er at fastholde kirken på sammenhæng mellem ord og handling...

Det diakonale arbejde må til stadighed, "fortælle det det ser" som inspiration til at fastholde kirkens kristendom på sammenhæng mellem ord og handling.

10. DIAKONI er til stadighed at lade sig udfordre af Kristusfortællingen...

Det diakonale arbejde må til stadighed udfordre sig selv på eget udgangspunkt, oversætte og operationalisere budskabet med henblik på et nutidigt udtryk.

Ti teser om diakoni i praksis (Hverdagsdiakoni)

Nedenstående diakoniteser er "Hverdagsdiakonien" forståelse af "at yde en hjælpeindsats på kristent grundlag".

1. Organisationens/institutionens/projektets grundholdning, værdier og menneskesyn skal være formuleret i overensstemmelse med det kristne menneskesyn.
2. Grundholdning, værdier og menneskesyn skal afspejle, at det enkelte menneske er unikt, ubetinget værdifuldt, har retten til et værdigt liv og krav på en menneskeværdig behandling.
3. Diakoni er:
  - At være en konkret social indsats på kristent grundlag
  - At yde organiseret omsorg for det hele menneske
  - At være en "her og nu" hjælp – og en langsigtet livshjælp
  - At kæmpe for lige ret til alle mennesker
  - At være protesterende, når det enkelte menneske trædes under fode.
4. Det betyder, at vi føler ansvar for at hjælpe det hele menneske, at møde dets fysiske, psykiske og åndelige behov.
Ønsker nogen at tale om eksistentielle spørgsmål, så skal der være mulighed for ham eller hende til at gøre det. Hvis der spørges om kristendom, livssyn, livslove eller gudstro, så må de ikke afvises. Hvis en medarbejder ikke selv ønsker at gå ind i en sådan samtale, må han eller hun lade opgaven gå videre til en kollega. Når der spørges, skal vi kunne stå ved vores grundlag. Vi møder mennesker, som ikke blot er i samfundsmæssig eller mental nød, men også mange gange i eksistentiel nød.
5. Det betyder, at det kristne menneskesyn gøres gældende. Dette er et syn på mennesket som et væsen af ånd og ikke kun som et væsen af biologi og psykologi. Mennesket er skabt i Guds billede. Med Grundtvigs ord er mennesket en mageløs, underfuld skabning, et guddommeligt eksperiment, der viser, hvordan ånd og støv kan gennemtrænge hinanden og forklares i en fælles guddommelig bevidsthed.
6. Grundlaget er troen på barmhjertighedens, nådens og fællesskabets Gud. Et menneskes situation og forhold må derfor altid betragtes som åbent og fremadrettet. Dvs. at intet menneske kan afskrives, da mulighederne for en værdig tilværelse er til stede i ethvert menneske og i ethvert fællesskab.

Evangeliet rummer et menneskesyn, der bryder de mure ned, som vi går og bygger op omkring hinanden.

7. Evangeliet peger på, at til den menneskelige tilværelse hører der altid en positiv bekræftelse af den enkelte: Der er nogen, der holder af dig, der er nogen der har brug for dig, der er noget, du kan. Din eksistens er værdifuld og vigtig.
8. Uanset at der er nedbrydende kræfter, som virker over alt i samfundet, i det menneskelige fællesskab og i den enkelte, både som noget man er offer for og gør sig selv og andre til offer for – så betragter vi ikke disse nedbrydende kræfter som det sidste ord i sagen. Det kan se håbløst ud, men det er aldrig håbløst. Uanset tilstand og forhold hos den enkelte sker mødet i lyset af, at “ ethvert menneske er af uendelig værdi ”.
9. Uanset hvad mennesket har gjort eller ikke gjort, så elsker Gud hver eneste af os.
10. Evangeliet har konsekvenser for vore holdninger til vore medmennesker og især til dem, som er i vanskeligheder, de mislykkede, udstødte, socialt fortabte og undertrykte.

***

Uddybende kommentarer til tesarne

Afgrænsninger og åbninger

1. Kristendommens menneskesyn anvendes ikke for at forkynde og omvende folk, men som et afsæt og udgangspunkt for at hjælpe mennesker.
2. Det betyder, at vi ikke har missionsopgave og -forpligtelse. En sådan hører simpelthen ikke med til formålet, som er at hjælpe mennesker i deres nød.
3. Arbejdet skal ikke bruges til forkyndelse og mission. Heller ikke en blandingsform, som man ofte ser. Der skal ikke være nogen som helst tvivl om, hvad formålet er. Det er at hjælpe. Ikke at prædike og omvende. Det hører hjemme i en anden sfære.

4. Det kristne grundlag er derfor ikke en fanfare, som udbasunereres, men en kraftkilde og et værdimæssigt enzym, som forhåbentligt gennemsyrrer vore faktiske handlinger.
5. I modsat fald bliver religionen let forvandlet til at være en forurening af arbejdet. Tilsvarende gælder, at religionen let bliver forurennet ved sammenblandingen med de praktiske handlinger og deres tvetydighed. De (kirke)historiske erfaringer er overvældende - også aktuelt i forbindelse med islamismens fremkomst.
6. Tro og gerning, ånden og hånden er forbundne og gensidigt betingende, men må ikke sammenblandes direkte i en organiseret hjælpeindsats. Forbindelsen kan ikke sættes i system. Gud bor i hjertet, og Helligånden er ikke en empirisk størrelse. Til gengæld fører vejen fra hjertet.
7. Mission og forkyndelse bør derfor ikke sammenblandes med godt og redeligt arbejde for at hjælpe og bistå mennesker. Hjælpen skal være uden bagtanker og skjulte motiver. Når man hjælper, så hjælper man for menneskets egen skyld.
8. Det betyder, at der ikke er nogen form for forskel i, hvorledes vi møder mennesket og nøden, uanset om han eller hun er kristen eller ikke, er ateist eller tilhører en anden trosretning eller religion.
9. Det betyder, at arbejdet ikke er mere kristent præget end andet ærligt arbejde. Jf. Luthers kaldstanke: "Jeg i mit kald og stand, min Gud og fader kan, tilbørligt dyrke".
10. Arbejdet er ikke næstekærlighed sat i system, for næstekærlighed kan ikke sættes i system. Den kan blive gjort gældende overalt, og når det sker, er den ikke lineært forbundet med vores tro. Der kan ikke sluttes direkte mellem tro og gerning.
11. Det betyder, at på dette fundament har arbejdet sine åndelige rødder, og ingen har lov til at lave det om til et redskab for en ideologi eller et andet grundlag.
12. Koncentrationen om det etiske indhold i kristendommen giver mulighed for en åben ansættelsespolitik. Man kan også lade mennesker med andre tilværelsestolkninger deltage i arbejdet. Grundlag og værdisæt er klart og specifikt, men kristne, ateister, buddhister, jøder, og muslimer kan forenes om opgaven.

***

Faktisk forekommende diakonale aktiviteter

Der er forskellige typer af diakoni og en differentiering i forståelsen og realiseringen af begrebet. Man kan tale om:

- 1) den "smalle vej": en selvforståelse inden for diakonien, der ser denne som en specifik kirkelig funktion. Dette er den traditionelt fremherskende forståelse af identitet, mål og midler i diakonien og
- 2) den "brede vej": som er mere verdensåben og ikke-kirkelig i sin identifikation, terminologi og synlige profil.

A: Deskriptivt kan vi identificere fire slags eksisterende diakoni:

1. Kærlighedens gerninger, som de finder sted i menneskets - den kristnes - liv med andre: Synlige og usynlige.
2. Menighedens diakoni. Organiserede omsorgshandlinger i og ud af den lokale menigheds fællesskab og organisation. I praksis almindeligvis mange små lokale aktiviteter hovedsageligt frivilligt baseret med meget svagt professionelt indslag.

Indsatsen kan måske med lidt "held" og nogle gange ses som en del af forkyndelsen i kirken: Forudsætningen er, at det indeholder kærlighedens kvalitet – og at denne kærlighedens kvalitet kan opleves og erkendes af andre - ellers er vi lige vidt eller værre.

3. Organiseret socialt arbejde på kristent grundlag. Ses som en del af kirkens liv og væsen (og evt. organisation). Forkyndelse sker også i gerning: *"Forkynd evangeliet, om nødvendigt med ord."*

Ofte store professionelle, moderne organisationer, NGO'ere etc. Områder: sundhed, socialt og uddannelse. Men: Faglig, økonomisk og systemmæssig opkobling i det verdslige, normalsamfunds sfærer. Jf. endvidere ad 2.

4. Som 3. men set som en del af verden. Ethiske handlinger i "Kald og stand". Ikke med nogen forkyndelsesopgave og hensigt - kun for at hjælpe.

Om Helligånden gør indsatsen til et trosvidnesbyrd og dermed forkyndelse (eller det modsatte) er ikke i vore hænder – og det er heller ikke på dagsordenen i nr. 4; men det er det i nr. 2 og 3.

Dermed er der forskellig kontekst og anvendelse af diakonibegrebet.

Det leder naturligt til forskelle og differentiering i selve begrebsforståelsen og dets formulering.

Hvis det kun er version 2 og 3 som er "diakoni", jf. traditionens ofte forekommende begrebsbehandling, leder det til, at 1 og 4 er diakoniens "stedbørn" – tålte, men "uægte" (set med traditionens øjne).

B: Fem faktuelle forskelle mellem traditionel diakoni og hverdags diakoni:

1. Målet:

- Fælles: At hjælpe på kristent grundlag
- Forskel: Forkyndelse eller ej inkluderet i formålsforståelsen.

2. Ideologisk, teologisk:

- Traditionel diakoni: Det dobbelte kærlighedsbud er ofte i centrum for selvforståelse og profil. "Du skal elske Herren din Gud ..., og din næste som dig selv" (Luk. 10, 25 - 29).
- Hverdags diakoni: Den gyldne regel er i centrum i omverdensprofilen. "*Alt hvad I vil, at menneske skal gøre mod jer, det samme skal I også gøre mod dem*" (Matt. 7, 12). Det dobbelte kærlighedsbud er integreret i den centrale selvforståelse.
- Fælles primær sendelsesforståelse: 1) Lignelsen om den barmhjertige samaritaner (Luk. 10, 30 - 37), og 2) "*Kom til mig, alle I som slider jer trætte og bærer tunge byrder, og jeg vil give jer hvile*" (Matt. 11, 28 - 29) samt 3) "*Hvad I har gjort mod en af mine mindste brødre, det har I gjort mod mig*" (Matt. 25, 40).

3. Identitetsopfattelsen:

- Traditionel diakoni: En integreret funktion og dimension i kirkens liv. Terminologisk anvendes f.eks. begrebet "diakoni" ivrigt, ligesom ordene "kirke" og især "forkyndelse". Det sker især med mhp.: "Forkyndelse gennem gerninger".
- Hverdags diakoni: Sendt ud i verden som alle andre troende af evangeliet og fra gudstjenesten med troen i hjertet – en aktiv og forhåbentlig determinerende, kraftkilde. Terminologien er primært etisk og eksistentiel.

4. Profil: Italesætning, image, logo, udsmykning etc.

- Kirkelig diakoni: Religiøst synlig profil (f.eks. kristne symboler og bibelcitater etc. på vægge)
- Hverdags diakoni: Verdslig som resten af samfundet i æstetik og stil.

5. Servicetilbud, religiøse aktiviteter

- Kirkelig diakoni: Proaktiv profil. En tydelig del af tilbuddet: andagter, bibelkredse, sjælesorg og (fælles) bøn etc.
- Hverdags diakoni: Reaktiv profil. Et tilbud der aktiveres, hvis der anmodes herom, "normaldansk" vis f.eks. julegudstjeneste (- evt. helt uden). Jvf. f.eks. i hospitalssektoren og fængslerne.

C: Hot og især NOT. Kritisk vinkel – pragmatisk belyst:

1. Traditionel diakoni: Ved den kirkeligt orienterede diakoni kan svagheden være en (over)fokusering på det kristologiske og trosmæssige, som svækker (eller svigter) interessen for den helt faglige og praktiske opgave, som hjælpen er i sit væsen. Man er optaget af kirkens anerkendelse, ser evt. sig selv som den "sande" kirke, eller som kirkens mest effektive og troværdige reklamebureau, den troværdige mission etc. Kan ses som en afsporing i forhold til hjælpedimensionens kærneydelse. Nogle gange er overfokuseringen blot i ord, andre gange kan det også være i handling. Historisk er ofte set en moraliserende og hæmmet religiøs atmosfære. Hvis ord og gerning ikke er i overensstemmelse i aktiviteten især mhp. kærlighedsdimensionen bliver den kirkeligt-diakonale identitet direkte kontraindiceret. Influeres historisk set hyppigst af politiske "højrekræfter" - herunder forurenes: dvs. bruger og lader sig bruge af.
2. Hverdags diakoni: En tynd kop the – kristeligt set. Er der overhovedet nogen forbindelse mellem grundlag og hverdag? Et trin på vejen i den stedfindende afkristning af samfundet og hermed også institutionen. Det "religiøse behov" hos brugerne svigtes. Udfordring at fastholde grundlaget og værdierne, både i teori og praksis. Sårbar i interne konfliktsituationer. Hvad er egentlig det specifikt kristne og diakonale ved stedet? Bliver for let en del af velfærdssystemet. Meget overordnet og dermed "løs" etik. Blot et spejl af tiden. Influeres historisk set hyppigst af politiske "venstrekræfter" - herunder forurenes: dvs. bruger og lader sig bruge af.

D: Note om terminologien:

Diakonibegrebet som sådan er velkendt og velbeskrevet historisk og teologisk, men den konkrete differentiering i opfattelser og profiler gør det nødvendigt at anvende forskellige betegnelser.

En god definition bør være dækkende, udtømmende og afgrænsende. Man skal kort både angive hvad et begreb dækker og hvad det *ikke* dækker.

Især det sidste krav om de negative afgrænsninger som klargør forskelle er ofte ikke opfyldt i mere ideelt (ideologiske) og værdimæssigt betonedede fremstillinger, da man ikke sjældent mener, at ens eget anliggende dækker totalt og alt godt i tilværelsen. Derved bliver beskrivelsen ofte uklar og uinteressant.

Til analyse og afklaring både af begreber og ikke mindst af den realiserede virkelighed er det nødvendigt med anvendelse af både "Hot og Not" elementer i bestemmelsen af emnet – både i en intern og i en ekstern analytisk vinkling.

Konkret har arbejdsgruppen anvendt begreber som: "Traditionel, kirkelig, sakral og ægte" om Hovedsporet. For Sidelinien har vi under afklaringen og analysen anvendt begreber som: "Sekulær, verdens, verdslig, den gyldne regels og hverdags".

***